BĂNUIALA REZONABILĂ ÎN PROCESUL PENAL

Daniela STURZA

CZU: 343.13 sturza_daniela72@mail.ru

The present study is aimed to research of the Institution of Reasonable suspicion, as an element of the criminal process in terms of attracting criminally responsible persons. Reasonable suspicion can't be only a hunch, because the powers available to the police will be explained and discussed. This term is not well defined in the statute (and the Codes) and the cases looked at show that the court gives a broad definition which does not impose strict controls on police powers. As well as needing to have suspicion, the officer has to comply with other factors to make sure that an arrest is lawful.

Caracteristica juridică a bănuielii rezonabile se consideră una dintre problemele actuale ale societății. Teza elaborată reprezintă o fundamentare și o justificare a temei selectate ca obiect de studiu și, respectiv, tratează, ca idee centrală, locul bănuielii rezonabile în cadrul procedurii penale și capacitatea normelor de procedură penală de a asigura descoperirea realității aflate în conexiune cu săvârşirea faptelor penale. Prin urmare, bănuiala rezonabilă reprezintă un element de bază al procesului penal privind tragerea persoanei la răspundere penală.

Instituția bănuielii rezonabile la momentul actual este mai intens studiată ca niciodată atât în dreptul intern, cât și la nivel internațional, deoarece existența bănuielii rezonabile presupune existența faptelor sau a informației care ar putea convinge un observator obiectiv precum că persoana ar fi putut săvârși infracțiunea și regula potrivit căreia caracterul rezonabil va depinde de toate circumstanțele în ansamblu. Mai mult ca atât, aflarea adevărului obiectiv reprezintă firul călăuzitor al întregului proces penal și condiția *sine qua non* a valorilor Dreptății și Justiției. Practica judiciară cu privire la poziția bănuiților în cadrul procedurilor penale a stabilit că respectarea și eficiența drepturilor bănuitului este legată cu necesitate de cadrul legal ajustat la standardele europene.

În continuare, tratamentul bănuielii rezonabile în jurisdicția CtEDO se realizează *prin prisma Articolului 5 al CEDO,* care permite lipsirea de libertate a unei persoane doar dacă există o bănuială rezonabilă că această persoană a săvârșit o infracțiune. Astfel, ținând cont de bogata jurisprudență a CtEDO în materia art.5 din Convenție, judecătorul național este familiarizat cu cele mai importante hotărâri în domeniul libertății individuale, precum: *Hotărârea Muşuc c. Moldovei, din 6 noiembrie 2007; Cauza Buzadji c. Republicii Moldova, din 5 iulie 2016; Cauza Cebotari c. Moldovei, din 13 noiembrie 2007* etc. Iată de ce, la adoptarea hotărârii privind aplicarea detenției instanțele naționale trebuie să aplice standardele impuse de Convenție, care prevăd legalitatea detenției, existența unei bănuieli rezonabile, prezența unui risc,

proporționalitatea, rezonabilitatea şi necesitatea aplicării detenției şi, nu în ultimul rând, posibilitatea aplicării măsurilor alternative detenției.

În modul cel mai favorabil, a fost necesar de a face o incursiune istorică în ceea ce privește statutul juridic al bănuitului în cadrul procesului penal. Astfel, în legislația statelor care au fost supuse analizei, precum: *România, Federația Rusă, Germania, Franța, Norvegia, Suedia, Anglia, SUA, Ucraina,* nu a existat o reglementare precisă şi concretă a instituției bănuielii rezonabile. Cu toate acestea, legislația procesual-penală a statelor menționate în teză operează cu astfel de noțiuni, precum: bănuială, suspiciune, motive verosimile, temeiuri rezonabile, suspect sau bănuit. În pofida absenței în legile respective a unor definiții clare privind instituția bănuielii rezonabile, nu putem nega reglementarea acesteia la diferite etape ale procesului penal. Inclusiv, în sursele bibliografice analizate regăsim diverse elemente, componente ale conceptului de bănuială rezonabilă.

Astfel, privite în mod sistemic, cel care a săvârşit infracțiunea poate avea calitatea fie de bănuit, învinuit, inculpat, condamnat sau de achitat. Actualitatea acestui subiect este condiționată de schimbările conceptuale în domeniul dreptului penal şi procesual penal. Conform art.63 alin.(1) CPP RM, în calitate de bănuit poate fi doar persoana fizică față de care există anumite probe că a săvârşit infracțiunea, până la punerea ei sub învinuire. Iată de ce, ținem să menționăm că săvârşirea infracțiunii generează un raport de drept penal substanțial. Subiecții principali ai acestui raport fiind, pe de o parte, societatea, iar, pe de altă parte, cel care a săvârşit fapta, acțiunea sau incațiunea prejudiciabilă.

În baza celor expuse susținem că *dreptul la libertate şi siguranța personală constituie unul dintre drepturile fundamentale ale omului.* Totuşi, acest drept nu este unul absolut. Putem afirma fără echivoc că reprezentând o instituție de bază a dreptului penal, *infracțiunea* este o faptă antisocială, ilicită, care lezează o serie de valori şi relații sociale, precum drepturile şi libertățile omului. Mai exact, se atentează asupra orânduirii constituționale, suveranității, independenței şi integrității teritoriale ale statului.

Infracțiunea reprezintă aspectul material, uman, moral şi juridic al unei anumite fapte considerate periculoasă şi sancționată de societate. În acest context, infracțiunea este o faptă ce se produce în societate, fiind vătămătoare şi periculoasă pentru valorile sociale, fiind imputabilă anumitor persoane şi constitutivă de efecte juridice, adică de răspundere penal. Astfel, imaginea este completată de faptul că o parte importantă a celor implicați în asemenea acte antisociale nu-şi percep propria situație, nu-i interesează opinia celorlalți, retrăgându-se într-o *subcultură* specifică. La moment, statutul procesual al bănuitului în procesul penal ridică cele mai multe întrebări, deoarece anume momentul dobândirii calității procesuale respective, după cum ne demonstrează practica, este abordat diferit de subiecții oficiali ai procesului penal. Bănuiala rezonabilă întotdeauna a fost o știință destul de controversată, iar interesele bănuitului ca subiect al procesului penal vor fi abordate în studiul realizat.

În legătură cu aceasta, în legislația noastră bănuiala rezonabilă este definită ca fiind o *„suspiciune care rezultă din existența unor fapte sau informații care ar convinge*

un observator obiectiv că s-a comis ori se pregăteşte comiterea unei infracţiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane şi că nu există alte fapte şi/sau informaţii care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei”. Concluziile care pot fi trase la finele studiului derivă din postulatul că omul, în relațiile sale juridice cu statul, participă în calitate de subiect egal în drepturi, iar înfăptuirea dreptului la apărare a bănuitului reprezintă o manifestare a democratismului şi o condiţie necesară pentru realizarea eficientă a justiției. Din acest considerent, bănuiala rezonabilă presupune existenţa faptelor sau a informaţiilor care ar convinge un observator obiectiv că persoana în cauză ar fi putut săvârşi infracţiunea.

Ca rezultat al cercetării și analizei complexe a problemelor ce țin de statutul juridic al bănuitului în cadrul procesului penal, această calitate procesuală implică *drepturi speciale,* care permit persoanei să reacționeze prin mijloace legale pentru apărarea sa eficientă împotriva suspiciunilor organelor de urmărire penală. Prin urmare, dreptul la apărare reflectă un principiu esenţial al justiției, conform căruia toate părțile la proces sunt egale, părțile la proces trebuie să posede posibilități egale pentru a-și prezenta cauza și niciuna dintre părți nu trebuie să aibă un avantaj substanţial faţă de oponent.

Referințe:

1. NEGRU, B., OSMOCHESCU, N., SMOCHINĂ, A. și al. *Constituța Republicii Moldova. Comentariu.* Chișinau: Arc, 2012, p.122.
2. DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu. și al. *Drept procesual penal.* Chișinău: Cartea Juridică, 2009, p.151.
3. STĂNOIU, R.M. *Criminologie*, Bucureşti: Oscar Print, 1998, p.25.
4. BANCIU, D. *Elemente de sociologie juridică.* Bucureşti: Lumina Lex, 2000, p.179.
5. COCÎRȚĂ, Al., MUNTEANU, V., FOLTEA, R. *Ghid practic de monitorizare a respectării drepturilor persoanei reţinute*. Chișinău: EPIGRAF, 2015, p.9.

Recomandat
***Igor DOLEA,** dr. hab., prof. univ.*